

informe de la

DELEGACIÓ CATALANA D'OBSERVADORS

a les **eleccions municipals de Turquia**

1 abril 2009

Blog de la Delegació <http://eleccionsmunicipalsturquia.wordpress.com>

Delegació Catalana d'Observadors del CIEMEN a les eleccions municipals de Turquia en territori kurd

Quim Arrufat, relacions internacionals CIEMEN

Anna Gabriel, membre de la Junta CIEMEN

Irene Zarza, Comitè Català d'Ajuda al Refugiat

Toni Borrell, polítòleg

Miquel Carrillo, Diputat d'Esquerra al Parlament de Catalunya

Ricard Vilaregut, IGOP-UAB

1. INTRODUCCIÓ

En el marc de les eleccions municipals a Kurdistan Nord (Turquia), el CIEMEN va organitzar la delegació catalana, per a la conformació de la qual es va fer una crida àmplia a ONG's, tots els partits polítics, col·legis i persones de relleu vinculades als àmbits universitari i científic. Finalment, la Delegació va quedar conformada per membres de la societat civil, del món universitari, periodistes i un diputat, com a resposta a la crida a la solidaritat feta pels diputats del Partit de la Societat Democràtica (DTP en les sigles en turc) i els ajuntaments de la regió –principalment l'Ajuntament de Diyarbakir-, davant el temor a un procés electoral irregular. Juntament amb 16 delegacions internacionals més, vingudes principalment d'Alemanya, Holanda, Bèlgica, França i Itàlia, la delegació catalana ha intentat vetllar per unes eleccions transparents i sense frau.

La celebració d'eleccions és un dret fonamental en democràcia i un dret humà bàsic, específicament civil i polític, com així ho recullen la Declaració Universal dels Drets Humans i la Convenció Europea per la Protecció dels Drets Humans i les Llibertats Fonamentals, de la qual l'Estat Turc en forma part. Per a que unes eleccions siguin legítimes s'han de dur a terme en un entorn caracteritzat per la confiança, la transparència i la responsabilitat, aportant als votants la informació necessària sobre les diferents alternatives polítiques i permetent als electors exercir el seu dret a vot lliurement, sense violència, intimidació, intervenció administrativa ni por a les represàlies.

Tot i que la observació electoral és una activitat civil que contribueix a la protecció d'aquests drets, la Delegació Catalana no ha pretès realitzar una observació de caràcter oficial, ja que havia estat convidat per un dels partits presents en els comicis i, a més, no ha comptat amb les acreditacions oficials necessàries ni els mitjans per a fer-ho. Degut a això, no s'ha pogut accedir a totes les etapes del procés, característica principal de les observacions oficials, com el recompte de vots en els col·legis visitats. Amb tot, cal assenyalar que l'acompanyament dels candidats i membres del DTP ha permès frenar l'hostilitat provinent de les forces de seguretat i paramilitars, així com aportar als ciutadans certa seguretat per exercir el seu dret al vot lliurement.

En aquest context, els objectius principals de la delegació han estat:

- Mostrar la solidaritat de Catalunya amb la població kurda i les seves aspiracions de normalitat democràtica.
- Donar a conèixer i explicar a Catalunya la situació de la població kurda de Turquia, segons l'observació realitzada.
- Contribuir a la presència d'internacionals sobre el terreny durant el procés electoral per a certificar la regularitat i normalitat del procés electoral.
- Col·laborar en la denúncia internacional (a través dels mitjans de comunicació, informes, etc) en cas d'irregularitats.

Per dur a terme aquests objectius, i durant cinc dies -del dimecres 25 al Dilluns 30 de Març- la Delegació Catalana ha realitzat un seguit de visites a pobles que diverses fonts assenyalaven possibilitats de frau, a associacions en defensa dels Drets Humans, a entitats representatives de la societat civil Kurda, així com entrevistes personals a significats dirigents del DTP, i del principal partit rival, l'AKP.

A nivell concret, s'ha realitzat les següents visites:

Dijous 26 de març

Visita de la ciutat d'Ergani, al nord de Diyarbakir, que té uns 62.000 habitants. En una primera reunió amb l'alcalde sortint, Sr. Nadir Bingöl, la delegació ha conegut el funcionament de la institució municipal a la República de Turquia, amb molt poques competències i escassos recursos.

Visita del nou Centre d'Art i Cultura construït per la municipalitat d'Ergani per salvaguardar i promoure la cultura i la llengua kurda.

Visita a la seu central de l'Associació de Drets Humans (Insan Haklari Dernegi), a Diyarbakir. Fundada el 1988, l'Associació va ser bombardejada el 1991 i una desena de coordinadors van ser assassinats els anys 90.

Divendres 27 de març

Entrevistat amb la candidata del DTP, Ayşe Gökkan de la ciutat de Nusaybin, a la província de Mardin, a tocar literalment de la frontera amb Síria.

Visita del poble de Kartwin, on la Delegació ha escoltat les queixes dels militants de la secció local del DTP per la pressió militar continua.

Visita del poble de Gire Mira, on la Delegació catalana ha pogut comprovar l'ocupació militar dels carrers i ha pres nota de l'assalt militar que s'havia produït de matinada com a represàlia a un míting del DTP el dia anterior.

Finalment, la Delegació ha continuat les visites a la província de Mardin visitant un dels molts pobles cremats i destruïts per l'Exèrcit els anys noranta, i ha clos la ronda a Stilele, poble natal de l'intel·lectual assassinat Musa Anter.

Dissabte 28 de març

Reunió amb les diferents Delegacions internacionals a la seu del DTP on han assistit un centenar de delegats, entre els quals hi havia representants del Plaid Cymru gal·lès o del Partit de l'Esquerra suec.

Assistència a la concentració que les mares dels desapareguts durant el conflicte civil dels anys 90 realitzen cada setmana a Diyarbakir per reclamar que s'obrin investigacions.

Visita a la seu de Kurdi Der, l'associació per a l'ensenyament de la llengua kurda.. Aquesta associació ha format 190 professors en llengua Kurda gràcies al suport d'un projecte del CIEMEN i Kurdi Der amb el finançament de l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament.

Reunió amb el President de la secció local de l'AKP (Partit de la Justícia i el Desenvolupament), a la seu del partit de Diyarbakir.

Diumenge 29 de març

Pel que fa a la celebració estricta del procés electoral – el dia de les eleccions- la Delegació catalana ha desenvolupat la seva tasca d'observació a la ciutat de Kulp, a

uns 100 quilòmetres al nord-est de Diyarbakir. La Delegació s'ha repartit els diferents col·legis electorals: els de la mateixa ciutat de Kulp i els dels diferents col·legis electorals dels pobles del voltant.

El seguiment del recompte s'ha realitzat des de la capital del Kurdistan turc, Diyarbakir.

Dilluns 30 de març

Dia de valoració conjunta entre les Delegacions internacionals i seguiment de valoració per part d'observadors i polítics. S'ha continuat la tasca de recompte d'incidents detectats per la resta de delegacions internacionals i s'ha preparat aquest informe.

Aquest informe que presentem doncs, ha estat elaborat en base a tota aquesta informació recollida, més les fonts provinents de l'experiència en el treball del CIEMEN amb el poble Kurd. Per una informació més acurada de les activitats desenvolupades per la Delegació catalana, es pot veure el següent bloc:

<http://eleccionsmunicipalsturquia.wordpress.com>

2. CONTEXT POLÍTIC GENERAL

En aquest apartat, la intenció és explicar el context polític general en el que cal inscriure aquestes eleccions municipals, sempre des de la perspectiva de la situació pel que fa a la qüestió de la minoria Kurda, i específicament pel que fa a una de les seves representacions polítiques, el DTP.

El sud-est de Turquia és una regió de 14 províncies de població kurda. Fins a 20 milions de kurds viuen entre aquesta regió, amb capital a Diyarbakir-Amed, i les principals ciutats de l'oest de Turquia degut a l'emigració kurda dels darrers 15 anys. La zona kurda de Turquia és la regió més pobra de Turquia. Els seus habitants parlen una llengua pròpia, tenen una composició sociocultural diferent a la turca i, en definitiva, formen part d'una nació diferent a la turca: el Kurdistan (que s'estén a l'oest de l' Iran, el nord de l' Iraq i l'est de Síria).

No obstant això, des del cop d'estat militar de l' ultranacionalisme turc l'any 1980, Turquia es regeix per una Constitució "neokemalista" molt restrictiva, profundament discriminadora i amb molt poques articulacions democràtiques. Els anys que seguiren al cop d'estat del general Kenan Evren de 1980 foren anys de forta repressió (fins a 300.000 detinguts polítics i 80.000 presos polítics de llarga condemna) i foren anys de conflicte amb la sublevació guerrillera kurda. Finals dels 80 i, sobretot el període 1992-1994 foren els anys més crus d'un conflicte que ha deixat 38.000 víctimes mortals, 4 milions de kurds desplaçats i 4.000 poblats kurds cremats o arrasats (el Govern turc en reconeix 3.125, encara que aquest reconeixement només és simbòlic i no ha comportat cap conseqüència). No obstant això, el fet que el conflicte ha minvat fins a nivells de confrontació armada mínima els darrers anys, la situació de la llengua kurda, la situació de pobresa i marginació dels kurds, i el poder estructural de l'exèrcit i els grups de poders ocults dins l'estat Turc no ha millorat substancialment les condicions per a una vida democràtica per als kurds a Turquia. Sí que és cert, però, que en les darreres eleccions municipals de Turquia del 2004 es pogué presentar un partit d'obediència kurda, el HADEP, que assolí 57 alcaldies, entre elles la capital, Diyarbakir-Amed.

Tot i els més de 800 casos judicials oberts contra el HADEP i els seus polítics, la formació política, renovada el 2005 amb el nom de DTP (Partit de la Societat Democràtica) va aconseguir restar sense il·legalitzar fins a les eleccions legislatives turques. La llei electoral turca està expressament dissenyada per evitar mai la presència organitzada i proporcional de representants kurds al Parlament d'Ankara, per la qual cosa el DTP hi pogué presentar candidats independents per províncies i tragué 21 diputats d'entre 550 seients que té el Parlament d'Ankara. Amb una vida democràtica profundament judicialitzada i un sistema electoral impossible de satisfer mínimament les aspiracions de normalització del fet nacional kurd, els kurds i el DTP han plantejat les eleccions municipals com l'única via per assolir la representació democràtica que els pertoca entre la població kurda i poder defensar així al seva proposta política d'autonomia Democràtica per a la regió Kurda -que ells comparen sempre amb Catalunya o Gal·les- que porten anys defensant com a via per a la solució de la Qüestió Kurda.

Després de cinc anys al capdavant del govern de 60 alcaldies, el DTP encara els propers comicis de 29 de març de 2009 amb certa normalitat i legalitat. Seria la primera vegada a la història de Turquia que l'estat hauria permès als kurds assolir una representació democràtica més o menys proporcional a la seva força social, que segons el moviment kurd és majoritària entre la seva població tot i que mai han pogut demostrar-ho per la via legal. Però alhora que és una ocasió democràtica històrica pels kurds, els temors a forts recels per part de l'exèrcit i fins i tot a una resposta policial,

judicial o militar abans, durant i després del procés electoral municipal, són una preocupació entre els membres del partit i la societat kurda, massa habituada al conflicte i a la repressió dels anys 90.

3. EL PROCÉS ELECTORAL

En aquest apartat pretenem mostrar les principals qüestions observades durant un procés que entenem va més enllà del mateix dia de les eleccions – abans i després- organitzats en base a tres nivells: Nivell formal (procediments, garanties, etc); Nivell logístic (qüestions tècniques, com espais, etc); Nivell de pressió social (pressió militar, simbòlic, etc)

A nivell formal, s'ha observat que els col·legis electorals mantenien els elements bàsics que conformen un procés electoral propi d'una democràcia formal:

- Els col·legis electorals s'ubiquen en escoles de primària. Cada mesa, dins una aula diferent.
- Una mesa electoral es compon d'un president/a i uns vocals.
- Un funcionari a càrrec de cada mesa.
- Urnes segellades.
- Cens electoral a disposició dels partits i dels electors.
- Paperetes amb totes les opcions de vot possibles.
- Espai individual reservat perquè l'elector dipositi la seva opció dins un sobre.
- Controladors dels diferents partits, que fan la funció d'apoderats.

Tanmateix, a nivell logístic hem observat algunes deficiències a l'hora d'activar aquests elements. Val a dir que hem efectuat les visites a les meses tot acompanyant un advocat representant del col·legi d'advocats. La seva feina ha estat cabdal, perquè ha aixecat acta de les irregularitats observades i fet prevaldre el dret davant la impunitat.

Tot i això, hem observat les següents qüestions:

- La mesa electoral no és escollida per sorteig entre els electors, sinó que la designa la Comissió electoral amb candidats proposats pels partits que varen obtenir representació a les darreres eleccions. La resta de partits no tenen opció a formar-ne part, segons ens ha explicat l'advocat.
- Les urnes les segellen a l'inici de la jornada davant els controladors dels partits però, al ser de fusta, en alguns casos no s'ha mostrat que fossin buides.
- Els controladors dels partits es mantenien a una distància de la mesa, no tenien opció a comprovar la identitat dels votants com es marca en el cens els que han votat, etc. Sí que podien fer constar en acta les irregularitats que observaven.
- En general, els votants s'esperaven fora de l'aula. Accedien a l'aula on es feia la votació en nombre reduït, d'unes 8-10 persones que es mantenien a fila fins que els arribava el torn. Des de la mesa, demanaven a la persona que li tocava votar que s'acostés a la mesa, s'identificava, el president li donava les explicacions oportunes, recollia la papereta i el sobre segellat i es dirigia darrera un parapet de cartró on marcava amb un segell la seva opció. Les persones grans podien anar acompanyades d'algun familiar, però en alguns casos, el propi president acompanyava a les persones de més edat fins darrera el lloc de la votació.

Pel que fa a la pressió social i simbòlica que s'ha donat en el procés electoral observat, aquesta s'ha donat de forma rellevant, arribant a condicionar psicològicament fonamental en l'anàlisi.

Com a principals irregularitats n'assenyalem els següents:

- Als petits nuclis rurals, a l'exterior hi havia nombrosos efectius armats de la milícia, entre 10 i 15 com a mitjana. S'ha observat una metralladora muntada dalt d'una edificació al costat de l'escola. L'espai de les aules era reduït, amb una presència de gent sovint nombrosa, i en alguns casos fins i tot caòtica, sobretot a l'avantsala. S'ha observat el cas d'una persona a l'avantsala amb una escopeta a l'esquena, situació expressament prohibida per la llei. En aquestes situacions augmentava molt la pressió sobre els electors. S'ha observat queixes per intentar convèncer votants al passadís de l'escola i força discussions a crits a l'interior de més d'un col·legi electoral entre membres de la mesa, controladors i electors per conflictes menors a l'hora de votar.
- Volem fer notar que, dos dies abans de les eleccions, s'ha visitat el poble de Gire Mira (2.500 habitants). Actualment governat per l'AKP, hi ha censades 5.000 persones perquè s'ha empadronat població que no resideix al municipi. Aquesta situació ha estat denunciada pel DTP davant la Comissió electoral però se'ls ha rebutjat la denúncia, perquè l'empadronament està emparat per l'ajuntament, tot i que el DTP ha comprovat que els nou censats no resideixen al poble. A l'arribar a Gire Mira, al carrer principal hi havia un desplegament d'antiavalots, ens han parlat de 200 efectius. Ens diuen que de bon matí han entrat a 8 cases i comprovem que han regirat els estris, ha trencat els vidres d'un cotxe. Hi ha hagut detinguts, que més tard posen en llibertat. Es té constància que la policia ha entrat a la seu del DTP, detenint alguns dels militants. Altres fonts ens expliquen que el 2004 aquest poble el DTP va obtenir 700 vots i l'AKP 180. Un cop fet l'escrutini, varen desaparèixer 300 paperets del DTP i en van aparèixer 400 de l'AKP, la Comissió electoral va proclamar guanyadora a l'alcaldia aquesta candidatura. L'alcalde, ha dit que encara que tingui un 10% dels vots, enguany també guanyarà les eleccions.
- En altres pobles de la zona, ens comenten que és habitual que cada vespre els militar envoltin el poble i que un cop al mes entrin i reuneixin els habitants al mig del carrer per interrogar-los. La pressió militar, no solament durant la campanya, és una queixa constant en altres pobles que visitem.

4. CONCLUSIONS

En aquest apartat volem assenyalar les principals conclusions que podem donar, a partir de les dades observades i tenint en compte les limitacions i objectius assenyalades en la introducció d'aquest informe.

1. S'ha constatat una intensa coacció psicològica i física envers les candidatures observades del DTP, els dies previs a les eleccions.
2. Pel que fa als nuclis observats, en tots els centres electorals del nucli de "Kulp" hi ha hagut presència normalitzada de forces de seguretat de caràcter policial. En les zones rurals, s'ha observat una important presència de l'exèrcit i de la milícia paramilitars.
3. A la mateixa zona observada, s'ha observat l'existència dels elements formals propis d'un procés electoral. Amb tot, s'han detectat algunes irregularitats, d'organització, d'infraestructura i pressió simbòlica –ja detallades al punt 3. Aquesta situació irregular s'ha agreujat als col·legis de forma significativa en les zones rurals.
4. La impossibilitat d'accés al col·legi electoral al final de la jornada per part dels observadors no ha permès avaluar els procediments que permetin validar unes mínimes garanties en el recompte de vots. Tanmateix, malgrat la manca d'acreditació s'ha permès la tasca dels observadors en tot el procés.
5. La presència d'observadors internacionals a les eleccions ha ajudat a frenar el frau i les irregularitats. La nostra observació no ha detectat frau massiu, per bé que sí les condicions necessàries perquè el frau pogués existir. No obstant això, altres delegacions destinades a altres circumscripcions sí que han reportat frau massiu.

Delegació Catalana d'Observadors del CIEMEN a les eleccions municipals de Turquia en territori kurd.

1 d'Abril de 2009